

AB Anayasa Krizinden Kurtulma Çabasında

Naib ALAKBAROV

Dokuz Eylül Üniversitesi SBE / Siegen Üniversitesi

AB Anayasasının Fransa ve Hollanda'da halk tarafından kabul edilmemesi ile başlayan, yaklaşık iki yıldan beri devam eden ve AB'nin siyasi ve kurumsal faaliyetlerini kilitleyen kriz, Lizbon Zirvesinde(18-19Ekim2007)varılan anlaşmalarla aşıldı. Bu anlaşmalar 2009 tarihinden itibaren geç kalmış reformların hayata geçirilmesini amaçlamaktadır. "Lizbon Antlaşmaları" olarak da adlandırılan "Avrupa Birliği Antlaşması" ve "Avrupa Birliği İşleyiş Antlaşması", 13 Aralıkta Portekiz'in başkenti Lizbon'da devlet ve hükümet başkanları zirvesinde ve daha sonra ayrı ayrı AB ülkeleri hükümetleri tarafından da onaylanacak. Tüm üye ülkelerde aynı anda yürürlüğe girecek olan antlaşmalar, 2009 yılından itibaren AB'nin temel hukuki çerçevesini oluşturacak.

Bu antlaşmalar çerçevesinde:

- AB Konseyi'nde bundan böyle yeni karar alma mekanizması geçerli olacaktır. 2014, en geç 2017 yılından itibaren ülkelerin oylamalarda temsil sayıları değişecektir. Bu tarihten itibaren "çifte çoğunluk" esası getirilecektir. AB toplam nüfusunun %65'ine sahip olan ülkeler, %55 nitelikli çoğunluğa sahip olacaklardır. Bu kurala göre, karar alma sürecinde üye devletlerin % 55'i, % 65 nüfus çoğunluğuna sahip oldukları takdirde Konsey'de kararlar kabul edilecektir. Aynı zamanda, her ülke Konsey'de bir aday ile temsil edilecektir. Halen yürürlükte olan Nice Antlaşmasına göre, Konsey'de Malta 3, Lüksemburg, Güney Kıbrıs, Estonya, Slovenya ve Litvanya 4, Letonya, İrlanda, Finlandiya, Danimarka ve Slovakya 7, Avusturya, İsveç ve Bulgaristan 10, Portekiz, Macaristan Belçika, Çek Cumhuriyeti ve Yunanistan 12, Hollanda 13, Romanya 14, Polonya ve İspanya 27, İtalya, Fransa, Birleşik Krallık ve Almanya ise 29 üye ile temsil edilmektedirler.

- Birliğin iç ve dış politikalarının sürekliliğini korumak amacıyla, AB Konseyi ve AB Devlet Hükümet Başkanları Zirvesi başkanlığı her defasında 2,5 yıllığına seçilecektir. Bu süre halen 6 ay ile sınırlanmaktadır.

- AB çerçevesinde planlanan hukuki işlemlerden ülke parlamentolarınının 6 hafta önceden haberdar edilmesi kuralı, 8 haftaya çıkarılmaktadır. Bu durum da, milli menfaatlerin zarar görmesi halinde, ülke parlamentolarına hukuki işleme karşı itiraz etme hakkı tanınmaktadır. Avrupa Parlamentosu gelecekte Avrupa Konseyi ile beraber tüm karar alma mekanizmasına katılma hakkına sahip olacaktır. Avrupa Parlamentosu Avrupa Komisyonu Başkanını seçme hakkına elde edecektir. Avrupa Birliği vatandaşları 1 milyon imza toplayarak AB Komisyonu nezdinde yasa teklifinde bulunabileceklerdir. Tüm bu adımlar daha ileri demokrasi anlayışından kaynaklanmaktadır

- AB Dış İşleri ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi AB dış siyasetinden sorumlu olacaktır. Bu görevi üstlenen kişi diplomatik kimliğe sahip olacak, AB Dışişleri Bakanlar Konseyini koordine edecek ve AB Komisyonu 2. Başkanı görevini üstlenecektir. AB Dış Siyaset Yüksek Komiserliği görevi ortadan kaldırılacaktır.

- AB Parlamentosu gelecekte şimdiki 785 üyesi yerine, 750 üyeye sahip olacaktır. Almanya'dan milletvekili seçilenlerin sayısı ise, 99'dan 96'ya düşecektir. İtalya ile varılan anlaşmaya göre şimdiye kadar parlamento başkanına tanınan oy hakkı, İtalya'ya verildi ve böylelikle İtalya'nın çekinceleri giderilmiş oldu. Parlamento başkanı zaten uygulamada bu hakkını kullanmamaktaydı.

- Adalet ve İç Güvenlik alanında üye devletler arasındaki işbirliği derinleştirilecektir. Şimdiye kadar birçok sorunda aranan oy birliği kuralının yerine, nitelikli oy çokluğu kuralı getirilecektir. Aynı zamanda Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka'ya bu alanlarda kabul edilen genel antlaşmalara katılmama hakkı tanınmaktadır. Sosyal Güvenlik alanında da üye devletlere genel antlaşmalara katılmama hakkı verilmektedir. Böyle bir durumda bu antlaşmalar, yalnızca antlaşmaya katılan üye devletler tarafından uygulanacaklardır. Fakat bu anlaşmalara

katılmayacak olan devletler diğer AB üyesi devletlerle katılmama koşullarını müzakere etmelidirler.

- 2000 yılında kabul edilen 54 maddeden oluşan Temel Haklar Antlaşması, Lizbon Antlaşmaları'nın bir parçası olmaktan çıkarılmaktadır. Temel Haklar Antlaşması'nın Lizbon Antlaşmaları'na eşit bir düzeyde kabul edildiği vurgulanmaktadır. Bu ifade ile Temel Haklar, AB'nin diğer esas Antlaşmalarına uygun bir şekilde daha yüksek hukuki güvenceye kavuşmaktadırlar.
- Üye devletler AB değerlerine saygı gösterecek ve değerlerin yayılmasına destek vereceklerdir. Bu kural özellikle Fransa ve Hollanda'nın AB değerleri konusunda daha çok çaba harcaması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Şuna da dikkat etmek gerekir ki, ilk defa üye devletlere AB çerçevesinde kabul edilen antlaşmalara katılmama hakkı tanınmaktadır.

Bu görüşmelerde Polonya da tam olmasa da talep ettiklerini elde etti. Polonya "Yanya Kararı" olarak adlandırılan uygulamanın anlaşmaların bir parçası olarak alınmasını talep etmesine karşılık, anlaşmalarda bu karara sadece genel terimlerle yer verildi. Fakat AB'den Polonya'ya, bu kararın ileride sadece oy birliği ile değiştirilebileceği teminatı da verildi. Bu karar azınlık durumunda olan devletlere, küçük oy çokluğu ile kabul edilen kararlara karşı yeniden harekete geçme imkânlarını tanımaktadır. Bununla birlikte Polonya AB içinde sabit görevlerden biri olan Genel Savcılık görevini de almış oldu.

AB Dönem Başkanı Portekiz Başbakanı José Socrates bu antlaşmalarla "AB'nin kurumsal sorunlarını aştığını" ifade etmektedir. Almanya Dışişleri Bakanı Steinmeier, AB'nin bazen yavaş ve ağır hareket etmesine bakmayarak, genelde doğru yolda ilerlediğini ve AB Anayasası arzuladığını, fakat kabul edilen bu antlaşmalarla Anayasanın yerine geçecek hukuki temel oluşturduklarını ileri sürdü.

Anlaşmanın yukarıda da değindiğimiz gibi daha sonra 27 AB ülkesinde onaylanması gerekiyor. Ancak, bu onay sürecinin özellikle hükümete referandum düzenlenmesi baskısı yapılan İngiltere'de zor olacağı yorumları yapılıyor.